

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 19/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi maistraattien eräistä henkilörekistereistä sekä laeiksi avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain, lahjanlupauslain ja holhoustoimesta annetun lain 64 §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä kesäkuuta 2004 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi maistraattien eräistä henkilörekistereistä sekä laeiksi avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain, lahjanlupauslain ja holhoustoimesta annetun lain 64 §:n muuttamisesta (HE 123/2004 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Maaria Leskelä, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Terhi Lehtonen, sisäasiainministeriö
- palvelupäällikkö Sami Kivivasara, Väestörekisterikeskus
- puheenjohtaja Jorma Viljanen, Suomen Henkikirjoittajayhdistys ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä. Lakiin sisältyisivät säännökset avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekistereistä. Vastuu rekisterien pidosta ja teknisestä toimivuudesta siirrettäisiin oikeusministeriön hallinnonalalta sisäasiainministeriön hallinnonalalle. Rekisterinpitäjinä toimisivat maistraatit.

Rekistereitä ja rekisteröintimenettelyä koskevat säännökset koottaisiin avioliittolaista ja lahjanlupauslaista ehdotettuun uuteen lakiin. Rekisteröinnin perusteista ja oikeusvaikutuksista

ta säädettäisiin jatkossakin avioliittolaissa, lahjanlupauslaissa, takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa sekä ulosottolaissa.

Avioliittolakia ja rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia ehdotetaan muutettaviksi siten, että ne mahdollistaisivat siviilivihkimisen ja parisuhteen rekisteröinnin toimittamisen virkajan tai virkapaikan ulkopuolella maksullisena palveluna.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Vuoden 2003 maaliskuun alusta lukien käräjäoikeuksilta siirrettiin maistraattien hoidettaviksi muun muassa avioehtosopimusten, avio-oikeuden poistamisilmoitusten, läheisten välillä tehtyjä lahjoituksia koskevien ilmoitusten, osituskirjojen ja aviovarallisuussuhteeseen sovellettavasta laista tehtyjen sopimusten rekisteröinnit. Uudistuksella pyrittiin saamaan aikaan aiempaa tarkoituksenmukaisempi työnjako käräjäoikeuksien ja maistraattien välillä.

Nyt maistraattien eräistä henkilörekistereistä säädettäväksi ehdotetulla lailla maistraateille siirretään vastuu myös asianomaisten rekisterien pidosta ja teknisestä toimivuudesta. Lakivaliokunta pitää ehdotettua ratkaisua tarkoituksenmukaisena ja puoltaa oman toimialansa osalta tätä tarkoittavien lakiehdotusten hyväksymistä.

1. Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota ensimmäisen lakiehdotuksen 12 §:ään, jossa muutoksenhakumenettelyn osalta viitataan hallintolainkäyttölakiin (586/1996). Kuten esityksen perusteluissa (s. 20/I) mainitaan, kyseisessä laissa tarkoitettujen rekisterien sisältämät tiedot ovat henkilötietoja. Tällöin niiden korjaamiseen sovelletaan henkilötietolain (523/1999) 29 §:ää, ja vastaavasti myös oikeusturvamenettely määräytyy henkilötietolain säännösten mukaan. Lain havainnollisuuden parantamiseksi lakivaliokunta esittää, että

lain 11 §:ään lisätään nimenomainen viittaus henkilötietolain mukaiseen, henkilötietojen korjaamisessa noudatettavaan menettelyyn.

2. Laki avioliittolain muuttamisesta

3. Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muuttamisesta

Lakiehdotusten mukaan siviilivihkimisestä ja parisuhteen rekisteröinnistä valtion virastoissa noudatettavan työajan ulkopuolella tai muualla kuin toimituksen suorittajan virkapaikalla voidaan periä maksu. Sen sijaan avioliittoon vihkiminen ja parisuhteen rekisteröinti normaalina virka-aikana ja virkapaikalla toimitettuina säilyvät edelleen maksuttomina. Lakivaliokunta pitää perusteltuna, että tällaisia viranomaisten palveluja pyritään tarjoamaan niihin kohdistuvan kysynnän mukaisesti, ja puoltaa tämän vuoksi toisen ja kolmannen lakiehdotuksen hyväksymistä. Valiokunta huomauttaa kuitenkin siitä, että valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävän, toimituksesta perittävän maksun tulee suuruudeltaan lähtökohtaisesti vastata palvelun tarjoamisesta valtiolle aiheutuvia kustannuksia. Lakiehdotuksissa tarkoitetuista toimituksista vastaavien henkilöiden kannalta on tärkeää, että virka-ajan tai virkapaikan ulkopuolella tapahtuva vihkiminen tai parisuhteen rekisteröinti ei kuulu virkavelvollisuuksiin vaan perustuu virkamiehen vapaaehtoisuuteen. Palvelujen riittävän saatavuuden turvaamiseksi on tämän vuoksi huolehdittava siitä, että näistä toimituksista virkamiehelle suoritettava palkkio on suuruudeltaan sellainen, että se kannustaa tällaisten palvelujen tarjoamiseen.

Lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota toisen lakiehdotuksen 16 a §:n ja kolmannen lakiehdotuksen 5 a §:n sanamuotoihin. Niiden mukaan siviilivihkimisen toimittamisesta tai parisuhteen rekisteröinnistä voitaisiin periä maksu sekä silloin, kun se tapahtuu virka-ajan ulkopuolella, että niissä tapauksissa, kun toimitus on sovittu pidettäväksi asianomaisten viranomaisten toimitilojen ulkopuolella. Saadun selvityksen mukaan tarkoituksena kuitenkin on, että erillinen maksu perittäisiin vain, kun toimitus tapahtuu virka-ajan ulkopuolella. Virka-aikana viranomaisten toimitilojen ulkopuolella tapahtuvasta

toimituksesta ei perittäisi maksua vaan ainoastaan matkakustannusten korvaus. Jos toimitus suoritetaan virka-ajan ulkopuolella mutta virka paikalla, valtiolle voitaisiin periä vihkiäjälle tai parisuhteen rekisteröinnin suorittavalle virkamiehelle toimitukseen saapumisesta mahdollisesti aiheutuvat ylimääräiset matkakustannukset. Säännöksen tarkoituksen toteuttamiseksi lakivaliokunta esittää, että avioliittolain 16 a § muutetaan kuulumaan seuraavasti:

"Valtion viranomaisen toimittamasta avioliiton esteiden tutkinnasta ja vihkimisestä sekä niihin liittyvistä todistuksista ei peritä maksua. Siviilivihkimisen toimitamisesta voidaan kuitenkin periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos vihkijä ja kihlakumppanit ovat sopineet, että vihkiminen toimitetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana. Matkakustannuksista voidaan periä korvaus myös, jos siviilivihkiminen toimitetaan muualla kuin vihkiäjän toimitiloissa. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan."

Edellä esitetyin perustein lakivaliokunta esittää myös, että rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 5 a § muutetaan kuulumaan seuraavasti:

"Parisuhteen rekisteröinnin esteiden tutkinnasta ja parisuhteen rekisteröinnistä sekä niihin liittyvistä todistuksista ei peritä maksua. Parisuhteen rekisteröinnistä voidaan kuitenkin periä maksu ja matkakustannusten korvaus, jos parisuhteen osapuolet ja rekisteriviranomainen ovat sopineet, että 5 §:ssä tarkoitettu rekisteröinti toimitetaan muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana. Matkakustannuksista voidaan periä korvaus myös, jos parisuhteen rekisteröinti toimitetaan muualla kuin rekisteriviranomaisen toimitiloissa. Maksun ja korvauksen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaan."

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta esittää hallintovaliokunnalle,

että hallintovaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
vpj. Susanna Rahkonen /sd (osittain)
jäs. Esko Ahonen /kesk
Lasse Hautala /kesk
Tatja Karvonen /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Heli Paasio /sd
Lyly Rajala /kok

Tero Rönni /sd
Petri Salo /kok
Pertti Salovaara /kesk
Minna Sirnö /vas
Timo Soini /ps
Marja Tiura /kok
Jan Vapaavuori /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Hallituksen esitykseen laiksi maistraattien eräistä henkilörekistereistä sekä laiksi avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain, lahjanlupauslain ja holhoustoimesta annetun lain muuttamisesta sisältyvässä kolmannessa lakiehdotuksessa laiksi rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan, että muulloin kuin valtion virastojen aukiolosta annetun asetuksen (332/1994) 1 §:ssä tarkoitettuna aukioloaikana tai muualla kuin rekisteriviranomaisen toimitiloissa tapahtuvasta parisuhteen rekisteröinnistä voidaan periä maksu tai korvaus, jos parisuhteen osapuolet ja rekisteriviranomainen ovat kyseisestä menettelystä sopineet. Kyseinen toimenpide olisi kuitenkin virkamiehelle vapaaehtoista.

Valiokunta on lausunnossaan kyseisestä lakiehdotuksesta päättänyt puoltamaan sen hyväksymistä. En voi yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan asiassa. Mielestäni yhteiskunnan ei tule antaa nyt esitetyn kaltaista kannustavaa signaalia rekisteröidyn parisuhteen osalta myöskään

rekisteröinnin suorittavan virkamieskunnan osalta. Mikäli joku virkamies on valmis suorittamaan laissa tarkoitetun toimenpiteen, tulee se tapahtua täydelliseen vapaaehtoisuuteen ja talookohenkeen perustuen. Näin ollen minkään maksun perimistä ei mielestäni ole syytä mahdollistaa. Se ei ole käytäntö myöskään kirkollista vihkimistä suorittavan papiston kohdalla. Esiitetty menettely avaisi myös tarpeettoman mahdollisuuden nk. bisneksen tekoon jollekin virkamiehelle rekisteröidyn parisuhteen toimitusten suorittamisella.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katson,

että lakivaliokunnan olisi tullut esittää hallintovaliokunnalle hallituksen esitykseen sisältyvän kolmannen lakiehdotuksen hylkäämistä.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 2004

Timo Soini /ps